

ВИСТАВКА ТКАНИНИ

КИЇВ — 1927

МУЗЕЙ МИСТЕЦТВА
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

92

ВИСТАВКА ТКАНИНИ

КАТАЛОГ

КИЇВ — 1927

Друкується згідно з постановою
Директора Музею Мистецтва
Укр. Акад. Наук І. І. Врони.

Київський Окріл № 21700.
Держ. Трест „Київ-Друк“
1-ша фото-літо-друкарня
Зам. № 773—300.

ВІД МУЗЕЮ.

Умови приміщення Музею не дозволили використати для постійної експозиції весь художньо - історичний матеріал, що ним Музей володіє. Значну частину доводиться зберегати в сховищах, для публіки не-приступних. Єдиним способом ознайомити її з цим матеріалом є організація тимчасових виставок. Отже виставка тканин, що тепер улаштована, є першою спробою в цьому напрямкові.

Прямуючи до того, щоб надати виставці певну цілковитість та показовість, оскільки це дозволила маленька виставочна зала, Музей поповнив деякі пробіли в підборі своїх колекцій річами з приватної збірки Б. К. Жука та Кабінету Українського Мистецтва УАН.

Виставку улаштовано старанням аспірантки Музею Мистецтва П. А. Кульженко, яка одібрала та опрацювала для експозиції весь матеріал виставки й склада цього каталога.

1. (!). Коптська тканина V—VI ст.

КОПТСЬКІ ТКАНИНИ.

Досліди останніх десятиріч в галузі археології еліністично християнського Єгипту (III—VII ст.) дали багатий матеріял що до мистецтва коптів (арабська назва єгиптян), м. і. також і силу зразків ткацького виробництва, що вони добре збереглися в могилах завдяки сприятливим умовам клімату та ґрунту. Улюбленим матеріалом коптських ткачів було льняне полотно, на якому вовною вишивано чи виткаю орнаментальні окраси, але зустрічається чимало й тканин шовкових. В орнаментації більш ранніх тканин панує стиль і мотиви античної еліністичної декорації, при чому здебільшого однокольоровий визерунок чітко рисується на ясному тлі. Пізніше виступають в них елементи мистецтва сходу, головним чином Сасанидської Персії, які виражаються як в зростаючій поліхромії декору, так і в загальному його ухилю в бік монументальної стилізації. В фігурному репертуарі коптських тканин значне місце займають євангельські та біблійські мотиви. При широкому розповсюдженні їх по християнському світу коптські тканини примітно впливали на утворення стилю мистецтва та іконографії Візантії.

1. Тканина V—VI ст. (Нашипна окраса подолу тунікі—clavus). Прямокутний шматок білого полотна, подібний до серветки з густою бахромою по боках. На білому тлі в фіолетовому обрамленні виділяються 5 фіолетових кілець, 4 по кутках і один більший в центрі. В центральному кільці фігура верховця в зеленому

плащі, в куткових—2 генія, бик та лев. Між кільцями жовті кошики з квітами або садовиною. Орнамент виткано вовною.

Розмір $0,49 \times 0,40$ Інвентарний № 1238

Аналогія: O. v. Falke, Kunstgeschichte der Seidenweberie I мал. 12.

№ 2. Тканина V—VI ст.

На пісочному тлі виткано вісъмикутні медальйони з пташками. Контури медальйонів та пташки блідо-коричневого кольору.

Розм. $0,48 \times 0,22$ Інв. № 4378 а.

Аналогія: O. v. Falke, Kunstgeschichte der Seidenweberie I мал. 29.

№ 3. Тканина V—VI ст.

Овальний шматок полотна густо зашитий коричнево-фіолетово-го кольору вовною. Визерунок утворює коло, оточене низкою півкілець. В центрі середнього кола хрест. Нешільно притягнені до тла петлі шиття надають поверхні тканини вигляд штучного смушку.

Розм. $0,41 \times 0,38$ Інв. № 4377 а.

№ 4. Тканина V—VI ст.

А) Дві смуги. На пісочно-рудому тлі полотна виткано вовною темно-фіолетовий орнамент з двох стрічок, які то переплітаються мотузком, то розходяться, утворюючи овали; в овалах серцевидні пелюстки.

Розм. $0,05 \times 0,40$ Інв. № 4378 б.

Б) Дві смуги. На сіро-пісочному тлі полотна виткано темно-фіолетовою вовною низку сумежних медальйонів, що в них леви, зайді та інші тварини

Розм. $0,07 \times 0,46$. Інв. № 4378 д.

№ 5. Тканина V—VI ст.

А) На суворому тлі полотна вишило фіолетовою вовною дві смуги. Поверхню полотна трактовано в такий же спосіб, як і № 3.

Розм. $0,33 \times 0,20$ Інв. № 4375

3

Б) На пісочному тлі полотна чорною вовною виткано дві сторчових смуги, що поділяються на 3 прямокутники двома стьожками. В середніх прямокутниках по чоловічку, що, піднесши руки, тримають якусь річ оранжового кольору. В крайніх—леви та зайці. Фігури трактовано в русі.

Розм. $0,30 \times 0,20$. Інв. № 4378 в.

В) Дві вузенькі полотняні смужки, синьо-лилова та чорна; на них білою вовною виткано зайчата, що біжать одне за одним; між ними—хвиляста біла стрічка.

Розм. $0,03 \times 0,26$. Інв. № 4377 б.

Г) Вузенька смужка. На білому тлі полотна синьою вовною виткано дрібний рослинний орнамент.

Розм. $0,02 \times 0,17$. Інв. № 4377 в.

№ 6. Тканина VII—VIII ст.

а) Два овальних медальйони та три квадрати. Полотно скрізь зашито чорною вовною, що дає фон для геометричних мотивів червоного та жовтого кольору. Поверхню тканини трактовано в такий же спосіб, як № 3-й та 5-й.

Розм. медальйонів $0,19 \times 0,13$, квадратів $0,11 \times 0,10$ Інв. № 4379.

б) Дві смужки. На рудому тлі полотна, між вузенькіх смужок з орнаментом біжучої спиралі, виткано вовною низку чорних сумежніх медальйонів з червоними краями, в них цегельно-пісочні фігури фантастичних чоловічків та тварин.

Розм. $0,09 \times 0,40$ Інв. № 4377 д.

в). Дві смужки. На тлі суворого полотна виткано зеленою та синьою вовною листя, а червоною—сердцевидні пелюстки.

Розм. $0,04 \times 0,56$. Інв. № 4376 а.

№ 7. Тканина VII—VIII ст.

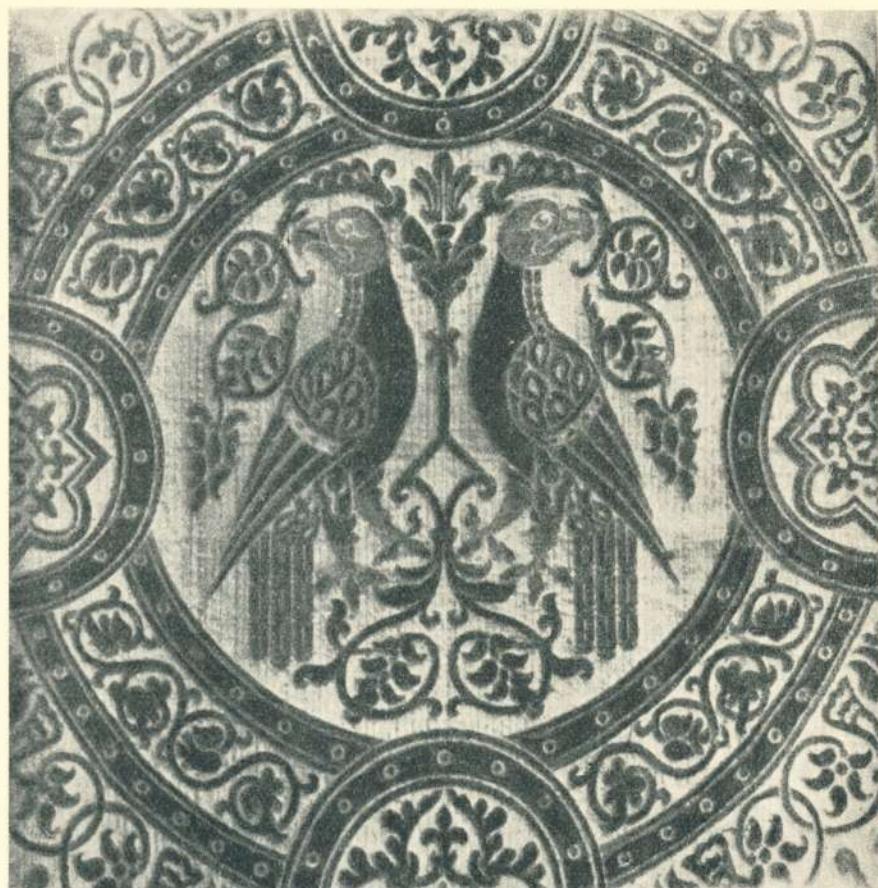
Вісім окремих шматків тканини, що їх викроєно в формі овальних медальйонів, розположено навколо такого ж центрального

56
медальйону. На песочному тлі середнього чорною та червоною вовнио виткано геометричний орнамент; на інших—різnobарвною вовнио квіти.

Розм. цент. мед. $0,16 \times 0,19$, інш.— $0,13 \times 0,10$. Інв. № 4376 6.

СХІДНІ ТКАНИНИ

676

2. (9). Тканина шовкова. Персія або Візантія XIII ст.

М

ПЕРСЬКО-ВІЗАНТІЙСЬКІ, АРАБСЬКІ, ТУРЕЦЬКІ.

З давніх давнин прихильний до розкошів Схід славився своїми тканинами, що вони широко експортувалися в різні країни, становлючися одним з джерел розповсюдження елементів східного мистецтва в художній культурі Заходу. Східні килими, вовняні та льняні, а потім і шовкові тканини, були добре відомі й високо цінилися в Римській Імперії.

Шовкове виробництво, яке існувало в Хіні вже в другому тисячіріччі перед Р. Хр., приблизно коло початку нашої ери поступово просунулося і в країни середньої та передньої Азії. В Персії при пішній владі Сасанідів (III—VII ст.) досягнуло воно надзвичайного розквіту й шовкові тканини стали одною з найважливіших галузів її торгівлі з Візантією. В VII-му сторіччі в Візантії починається самостійне шовковництво й власне виробництво шовку; воно провадилося головним чином за перськими зразками, а через це часто дуже важко, а часом зовсім неможливо, відрізняти візантійські вироби від перських. Орнаментація Сасанідських шовків зберегла в собі чимало рис стилю мистецтва старої Персії доби Ахеменідів і навіть асиро-аввілонського. Улюбленою схемою декорації тут був розподіл площин тканини на кільцеві чи многоокутні поля, що в них вписано фігурні мотиви—різні тварини, леви, газелі, птахи, або фантастичні істоти (грифони, єдинороги то-що), здебільшого в геральдичному розташуванні. Зустрічаються також і людські фігури й сцени полювання на звірів, завжди в стилізованій трактовці.

Цей стиль триває в орнаментці Персії і після того, коли її завойовали араби та вона ввійшла в сферу мусульманської культури. Принявши іслам в формі шиїзму, перси не визнавали тієї заборони образотворчого мистецтва, яку нав'язує правовірним коран Магомета. З XIII сторіччя, за монгольську династію стара художня традиція поступово уступає місця впливам мистецтва Далекого Сходу. Починаючи з XV сторіччя в перській орнаментці не знаходимо більше схематичного розподілу декорації на поля, зникають і геральдичні мотиви, й утворюється той, близький до хінського, реалістично плоскостний стиль, що характеризує перське мистецтво XVII та наступних століть.

В інших країнах, що опанував іслам, в звязку з забороною образотворчого мистецтва, художньотворча енергія зосередилася переважно на розробці лінійної та рослинної орнаментики. Елементи, запозичені з запасу еліністичних декоративних форм (меандр, пальмета, лист аканту) перетворилися тут в складний визерунок переплетених геометричних ліній і рослинних мотивів (арабеск). Значне місця в арабській орнаментації займають крім того й мотиви епіграфічні—тексти Корану й окремі слова, наведені декоративно стилізованими літерами. Ця арабескова орнаментація панує в тканинах Сирійських, Єгипетських, Еспаномавританських та Сицилійських. Де-які особливості характеризують орнаментику Турецьких тканин, що вона близько стоїть до Перської. Тут помічається велика прихильність до чисто рослинних мотивів, які вживаються почасті в плоскостно реалістичній трактовці (тюльпани, гіяцінт, шиповник) почасті, в стилізованих формах опахаловидного листя та пальмет.

Як і раніше, за часів Середневіччя, на східні тканини був великий попит по всій Європі й лише напередодні Ренесансу європейське виробництво набуло досить сили й досконалости, щоби з ним конкурувати.

№ 8. Тканина шовкова. Персія або Візантія VI—VII ст.

На пісочно-рожевому тлі велике коло, в якому на червоному тлі геральдично розташовано два верховці, що стріляють із лукою у двох левів, які симетрично розташовані між ногами коней. Коні та верхівці такого кольору, як оснівне тло тканини (пісочино-рожеве), леві—руді.

Розм. $0,27 \times 0,25$. Інв. № 3582.

Аналогія: O. v. Falke «Kunstgeschichte der Seidenweberei»

I мал. 73.

№ 9 Тканина шовкова. Персія або Візантія XIII ст.

На біло-зеленому тлі в червоних кільцях по дві таких же панаги, що геральдично розташовані біля „священного дерева“. Голови та лапи птахів заткано золотом.

Розм. $0,21 \times 0,21$. Інв. № 3561.

Аналогія: A. Cole. Ornament in European silks ст. 33. мал. 6.
R. Cox. Les soieries d'Art + 34. III.

№ 10. Стрічка. Персія XIV ст.

На білому тлі полотна виткано червоним шовком башти та дерева, а поміж них в геральдичному противоставленні такого ж кольору леви, що стоять головами до башт, а спинами до дерев.

Розм. $0,08 \times 0,69$. Інв. № 2130.

№ 11. Тканина шовкова. Грузія XIV ст. (?).

На червоному тлі поземно двічі повторюється витканий зеленкувато-золотистими нитками образ Христа на престолі з благословляючою десницею та євангелією; фігури розподілені заквітчаним хрестом та написами.

Розм. $0,19 \times 0,23$. Інв. № 1081.

№ 12. Тканина шовкова. Еспано-мавританська (Кордова)
XIII—XIV ст.

Розподілена в поземному напрямку на п'ять смуг. В середній смузі на червоному тлі згруповано по два пальмовидних дерева, біля яких симетрично розташовано ще по дереву; на кожному з останніх серед арабескообразного листя сидить птах. Дві вузькі смуги по боках середньої орнаментовано східчастими пірамідками, золотисто-пісочними та блакитними. На кінцях широкі смуги утворюють складний геометричний орнамент з кількох восьмикінців, зірчатих розеток з вписаними в них арабесками. Вся декоровка різноцарбвна—червона, синя, золотиста.

Розм. $0,47 \times 0,32$. Інв. № 3583.

Аналогія: R. Cox. Les soieries d'Art ст. 96, мал. 2-й.

№ 13. Тканина шовкова. Еспано-мавританська (Гренада) XV ст.

На червоному тлі в поземному напрямку густо розташовано квіти, що на їх стеблах висять геральдичні щити з коронами. На кожному щиті по діагоналі—стрічка орнаментального напису. Ряди квітів з щитами чергуються з рядами квітів, що їх гілки обхоплюють короновані леви, які стоять на задніх ногах. Весь декор із зелено-золотистих, білих та синіх ниток.

Розм. $0,32 \times 0,38$. Інв. № 3584.

Аналогія: O. v. Falke. Kunstgeschichte der Seidenweberei
II мал. 370.

№ 14. Тканина шовкова. Еспано-мавританська XV ст.

На темно-червоному тлі виткано чорне крилообразне стилізоване листя, що з'єднується внизу вузькими кінцями і, загортаючися всередину, закінчуються шишкою. В серцевидному полі, що утворюється таким чином між листям, по боках шишкі

геральдично розташовані леви. Мотиви повторюються в сторчовому напрямку, чергуючися по одному й по два. Їх з'єднує арабесковий визерунок. Леви, середина шишок та окремі завитки арабесок жовто-золотисті, інші сріблясто-блі.

Розм. $0,28 \times 0,31$. Інв. № 3554.

Аналогія: O. v. Falke Kunstgeschichte der Seidenweberei

II мал. 374.

№ 15. Тканина шовкова. Персія XV—XVII ст.

На малиновому тлі в сторчовому напрямку розташовано фігурні композиції: молодий війник їде верхи на коні, ведучи за собою на довгому мотузі полоненого зі скрученими за спину руками. За війником на сідлі маленький хлопчик, який охопив його руку біля локтя. Війник одягнений в короткий кафтан, на голові у нього чалма з пір'ям. Полонений з довгими вусами, з голеною головою і оселедцем, одягнений в довгий халат з крупним визерунком. Між верхівцем і полоненим дерево з лапатим листям. На дереві сидить павич. В промежутках між деревом та фігурами розкидано окремі квіти та півники. Кожна слідуєча композиція формально тотожня до попередньої, але трактована в симетрично зворотному напрямку. Всю декорацію виконано нитками кремового, блакитного, зеленого та жовтого й чорного кольору. Кольори окремих деталів не однакові, але чергуються: ствол дерева верхньої композиції зеленкувато-сірий, слідуєчий ясно зелений, потім знов зеленкувато-сірий й т. д.

Розм. 108×34 . Інв. № 633.

Аналогія: «Персидские вещи Шукинского собрания. М. 1907 г.

табл. XXV».

№ 16. Шовкова золототкана тканина. Персія XVII ст.

В сторчовому напрямку чергуються широкі золоті та вузькі

срібні смуги. В перших розташовано один під одним куши червоних троянд з срібними птахами на них; в других хвилястий побігун з червоними та ліловими гвоздичками.

Розм. $0,79 \times 0,39$. Інв. № 2358.

№ 17. Тканина шовкова з мегальовою ниткою. Персія XVIII ст. На малиновому тлі розташовано золоті та срібні круглі букети, які складаються з дрібних квіток з пляшковидним стержнем посеред кожного. Нижні частині букетів трактовано в формі чаши, що її утворює зелене перисте листя. Поміж букетами такої же форми маленькі квіти.

Розм. $0,37 \times 0,74$. Інв. № 4441.

№ 18. Тканина шовкова з металльовою ниткою. Персія XVIII ст. Композицією декору та кольором подібна до № 17.

Розм. $0,32 \times 0,68$. Інв. № 4322.

№ 19. Тканина шовкова з металльовою ниткою. Персія XVIII ст. На малиновому тлі золотий визерунок утворює гратку з простокутників, що їх кутки заповнено спираллю. В кожному простокутнику срібна стилізована квітка з зеленим листям.

Розм. $0,32 \times 0,48$. Інв. № 4366.

№ 20. Тканина шовкова з металльовою ниткою. Персія XVIII ст. На затканому золотом тлі хвилясті тоненькі стрічки утворюють сітку медальйонів, кінці яких злегка загострені. В медальйонах маленькі букети червоних гвоздик.

Розм. $0,68 \times 0,48$. Інв. № 4367.

№ 21. Оксамит золотний. Персія XVIII ст. На зеленому тлі в'яться дрібні червоні квіти на тоненьких віточках. Між квітами велике золоте листя з гострими краями.

Розм. $0,29 \times 0,31$. Інв. № 3543.

№ 22. Тканина шовкова арабська XVIII ст.

На малиновому тлі золотистим шовком виткано вісъмикутню зірку. У зірці по чорному полю епіграфічний вizerунок з чотирьох частин. Навколо зірки вісім довгастих медальйонів з арабськими написами. З двох боків шматка обрамлення з квіточок трилистника.

Епіграфічні мотиви всередині зірки і написи в медальйонах розшифрував та прочитав проф. Т. Г. Кезма. Перші визначають: «О, Щедрий», «О, Милостивий», останні чотири рази повторюють слова: «О, Благословення» й чотири рази «О, Прощення».

Розм. $0,23 \times 0,22$. Інв. № 3563.

№ 23. Оксамит. Турція початок XVI ст.

Вузький шматок зеленого оксамиту з червоною каймою по по-довжних боках. На зеленому тлі в сторчовому напрямку великі червоні овальні медальйони з фестончатими краями. В медальйонах по червоному полю навхрест розташовано чотири сірих квітки Поміж медальйонів, звязуючи їх, в'яться червоні стеблини з сірими квітами й вісъмикутня зірка. На каймі зелений побігун з сіро-пісочними квітками.

Розм. $0,60 \times 0,34$. Інв. № 634.

№ 24. Оксамит золотний. Турція XVII ст.

Оксамитне червоне тло орнаментоване вісъмикутними зірками, в яких радіально розташовані стилізовані тюльпани та гіяцинти; кожна зірка міститься між чотирма зубчастими колами, що їх оточує ланцетовидне зазубрене листя. Тло зірок, медальйонів та листя—золото. Контури зірок зелені. Квіти оксамитні.

Розм. $0,89 \times 0,62$. Інв. № 4772.

Аналогія: А. Н. Свирин—Опис тканей XIV—XVII веков

б. Троице-Сергиевской Лавры. М. 1926 табл. XI, 2.

№ 25. Килимок з золотного оксамиту. Турція (Брусс) XVII ст.

По коротких кінцях килимка йде кайма з арочок в формі міх рабів; в арочках букети стилізованих тюльпанів та гвоздик. Поле орнаментовано великими колами, в які вписано менші кола. Тло арочок та кол золотне; поле, квіти та контури внутрішніх кол з червоного оксамиту.

Розм. 100 × 0,65. Інв. № 3578.

№ 26. Стихар з золотного оксамиту. Турція XVII ст.

На оксамитному червоному тлі золотні розводи утворюють еліпсовидні медальйони з загостреними кінцями. В них золотні стилізовані листя (опахала з 9-ти пір'їв), з розетками в центрі та з гвоздиками й тюльпанами з червоного оксамиту на кожному листі; контури медальйонів та листя виткано з зеленого оксамиту. В розводах квітки з червоного оксамиту.

Розм. 134 × 236. Інв. № 3135.

Аналогія: В. Клейн «Иноzemные ткани, бытовавшие в России до XVIII века, и их терминология». Сборник Оружейной Палаты. М. 1926 г. стр. 41 мал. 25. А. Н. Свирин—Опись тканей XIV—XVII вв. б. Троице-Сергиевской Лаври. 1926 г. табл. XI, рис. 3.

Увага: Опліччя стихаря з московського шиття XVIII ст.

№ 27. Тканина вовняна. Турція XVIII ст.

На темно-синьому тлі поземно розташовані міндалевидні пальмети, що їх поверхня складається з дрібного визерунку з квіточок і листячка. Цю декоровку виткано різnobарвними нитками, а контури визерунку обшито золотом тамбурним шовом.

Розм. 0,29 × 111. Інв. № 1232.

№ 28. Килим. Персія (Іспагань) XVII ст.

На червоному тлі розкидано квіти на довгих тонких хвилястих

стеблах, а поміж ними—опахаловидні листя. По синьому борті такі ж квіти та листя, тільки дрібніші.

Розм. 225 × 440. Інв. № 1210.

Аналогія: R. Neugebauer und I. Orendi. Handbuch der Orientalischen Tepichkunde ст. 39. Мал. 24.

№ 29. Килим кавказький (Карадах) XIX ст.

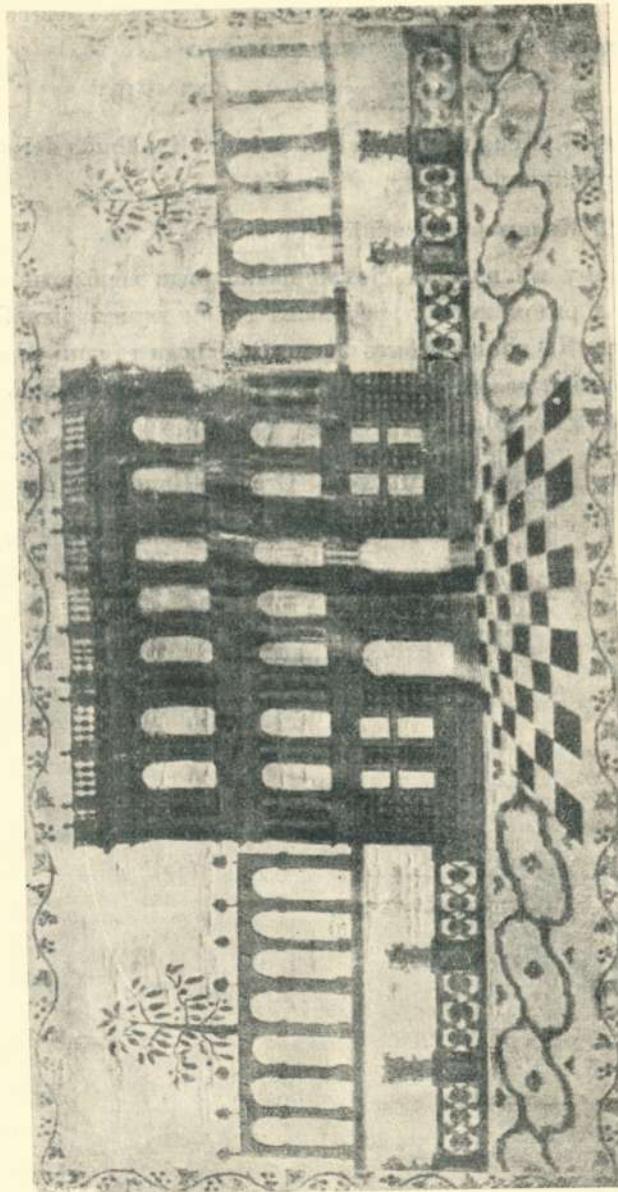
На чорному тлі поземно розташовано ряди верблюдів, що чергуються з рядом коней. Верблюжі горби вкриті різnobарвними килимами. На конях стоять люди. Верблюди та коні різnobарвні (червоні, білі, зелені та сині). Всі фігури геометризовано.

Розм. 175 × 265. Інв. № 3900.

Аналогія: R. Neugebauer und I. Orendi. Handbuch der Oriental.

Tepichkunde. ст. 170.

Мал. 108.

3. (37). Ткань оксамитна. Венеция поч. XVIII ст.

ЕВРОПЕЙСЬКІ ТКАНИНИ.

Протягом усього середньовіччя попит західно-европейського ринку на роскішні тканини задоволявся головним чином імпортом східно-візантійського, перського та арабського краму. Східнім зразкам наслідували й перші шовкові мануфактури заходу, що вони виникнули в XII ст. в Палермо (в Сицилії), а потім і в інших містах Італії (Лукка, Генуя, Венеція і т. д.). Лише в XV ст. в запозичені зі сходу схеми орнаментації просовуються елементи місцевого походження, напр. мотив гранатового яблука, виноградна лоза, дубове листя, а потім і декоративні мотиви Ренесансу—акант, вази, путти, маскарони то-що. Але весь час, аж до другої половини XVII ст. в европейській тканині панує таж плоскосна стилізація, як і в тканині східній.

Починаючи з цього часу декорація европейської тканини поступово набуває нового характеру. Зникає ритмічна правильність орнаментальної схеми, визерунок розкидається в свавільному мальовничому безпорядку, поширюється й запас орнаментальних форм, зокрема рослинних, при чому вони трактуються реалістично, в природніх кольорах, з вживанням моделювання світлотінню. Проте цей реалізм був не стільки принципом декорації, скільки засобом збагачення та піднесення колористичного ефекту тканини.

В цьому відношенні надзвичайних результатів досягнули французькі майстри доби Людовиків. В орнаментції тканин відбивається вся еволюція придворних стилів XVIII ст. Важкі парчові тканини доби Людовика XIV з їх багацтвом срібної та зо-

LJL

лотої пряжі, блискучими кольорами визерунку, пишним гірляндами квіток та садовини. Характерними зразками стилю бароко є №№ 35—38.

Барочна урочистість за перші десятиріччя XVIII ст. за часів Регентства та Людовика XV уступає місце вишуканим примхам і чепурному свавіллю рококо. Тканини робляться легше, визерунок дрібніший та рухливіший, вихлясті гірлянди з невеликих квіток переплітаються бантиками, биндами та мережевом; в репертуар орнаментики входять екзотичні мотиви, що їх головним чином запозичено з місцецтва далекого сходу: хінські фігури, нагоди та дракони і т. ін. (№№ 39—43).

Тканини доби Людовика XVI відрізняються простотою орнаментальної схеми. Поле тканини здебільшого розподіляється вздовж на рівнобіжні смуги, в які вміщено перевиті биндами гірлянди з дрібних квіток, букетики або віночки (№№ 44—48).

№ 30. Тканина оксамитна. Італія кін. XV ст.

На золотому тлі посередині вертикально в'ється смуга червоного оксамиту, що переходить в круглий медальон з фестончатими краями. На цій смузі золоте плетене стебло, яке, входячи в медальйон, закінчується золотим гранатовим яблуком. Від нижньої частини стебла обіруч розходяться дві гілки, що, розбігаючися по золотому тлу, складають визерунок з гранатових яблук та листя. Контури визерунку оксамитні.

Розм. 0,92 × 0,42. Інв. № 3617.

Аналогія: Zarnowiecki. Historia tkanin jedwabnych ст. 87, мал. 53. Подібна тканина виобралена в гобелені № 53 нашої виставки.

№ 31. Тканина шовкова літургійна. Венеція 2-га пол. XVI ст. Вузька тканина оздоблена виображенням Вознесіння Богоматері, яке повторюється в сторчовому напрямку. На червоному тлі серед золотих хмар постать Богоматері, що її підтримують анголи. Над Б. М. погруддя Саваофа, який вінчає її короною.

У ніг її саркофаг з квітами, що виростають з нього і постать апостола, який простягає руки до Б. М. На стінці саркофагу напис: Assunta e ste. Композицію виткано з червоних та золотих ниток.

Розм. $0,76 \times 0,23$. Інв. № 3659.

Аналогія: A. Cole. Ornaments in Europeau Silks. ст. 67 мал. 53.

№ 32. Тканина шовкова літургійна. Венеція 2-га пол. XVI ст. Технікою, матеріалом, кольором і малюнком подібна до попередньої; відрізняється лише незначними варіаціями (Б. М. в мандорлі) і формою (півкругла).

Розм. $0,45 \times 0,43$. Інв. № 3565.

№ 33. Тканина шовкова. Італія XVI ст.

На червоному тлі поодиноко розташовано великі червоні кола, що їх оксамитні поля заповнено меандром та стилізованим рослинним орнаментом.

Розм. $0,78 \times 0,60$. Інв. № 4415.

№ 34. Риза. Венеція XVI ст.

Шовкове малинове тло рясно заткане волоченим золотом (найтоніший металевий дротик); на такому тлі в різних напрямках звиваються змієсті стрічки з зазубреними краями, що їх виткано золотом пряденим (шовкова нитка обвита вся золотом). Між стрічками розкидано теж заткані золотом квіти.

Розм. 124×300 . Інв. № 2360.

В. Клейн в своїй статті: «Иноzemные ткани, бытовавшие в России до XVIII века, и их терминология» зве тканини такого характеру «Алтабас».

Опліччя на ризі шите, російської роботи, XVIII ст.

№ 35. Тканина напівшовкова. Італія XVII ст.

На малиновому тлі сурового кольору тоненькі вихлясті гілочки з квіточок та листячка. Вони розташовані так, що кожні чотири

132
гілочки утворюють серцеподібне обрамлення, в яке вміщені такого ж кольору букетики з дрібних квіток та листя.

Розм. $0,39 \times 0,33$. Інв. № 4427.

№ 36. Тканина напіввовняча. Італія XVII ст.
На синьому тлі білий визерунок з букетиків із дрібного листячка та квіточок; букетики знизу ніби перев'язано потрійною вузенькою стьожкою та розташовано як геральдичні лілії.

Розм. $0,37 \times 0,21$. Інв. № 4426.

№ 37. Тканина оксамитна. Венеція поч. XVIII ст.
На золотисто-жовтого кольору шовковому тлі виткано малиновим, зеленим та золотистим оксамитом схему фасаду «палацо Пезаро».

Розм. $0,62 \times 124$. Інв. № 3567.

«Palazzo Pesaro» збудував у Венеції архітектор Бальтассаре Лонгена у 1650 році.

№ 38. Тканина парчова. Франція, доба Людовика XIV.
На коричневому тлі в тон йому — визерунок з дрібних чотирьохпелюсткових хрестоподібних квіточок. На такому тлі виткано різнокольоровим шовком листя й квіти та ще сріблом довге листя, що нагадує акант, і рога достатку.

Розм. $0,69 \times 48$. Збірка Б. К. Жука.

№ 39. Тканина парчова. Франція, доба Людовика XIV.
На білому тлі велике золоте з фестончатими краями листя, з якого виходять букети синіх та коричнево-ливових квітів.

Розм. $0,60 \times 0,42$. Збірка Б. К. Жука.

№ 40. Тканина парчова. Франція. Доба Людовика XIV.
На зелено-золотистому тлі металовою та ріznокольоровою шовковою пряжею виткано золотисто-жовті квіти й сріблясто-зелене листя.

Розм. $0,49 \times 0,56$. Збірка Б. К. Жука.

№ 41. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XIV.

На золотистого кольору тлі виткано великі квіти, ніби георгіни, листя, дерева з горіхами та інша садовина.

Розм. $0,48 \times 0,65$. Збірка Б. К. Жука.

№ 42. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XV.

На густо-блакитному тлі хвилясто в'ються червоно-золотисті гірлянди; до них, на деякім віддаленні один від одного, прив'язано биндами дрібні різnobарвні квіти з довгими срібно-білими стеблами та листям.

Розм. $0,64 \times 0,47$. Збірка Б. К. Жука.

№ 43. Тканина парчова. Франція. Доба Людовика XV.

На білому тлі дуже вихлясто звиваються золоті та зелені гірлянди, з яких виходять червоні лілії та разнобарвні дрібні квіти—фіалки та волошки.

Розм. $0,65 \times 0,48$. Збірка Б. К. Жука.

№ 44. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XV.

На рожево-коричневому тлі декор з гілочок дрібних троянд та мережева, по мережеву в'ються хвостики соболячого хутра.

Розм. $0,29 \times 0,30$. Збірка Б. К. Жука.

Мотив хутра, що трапляється на тканинах доби Людовика XV, виник у звязку з одруженням Людовика XV з полячкою Марією Лещинською. На пошану її французькі ткачі ввели мотив хутра, на яке була багата Польща.

№ 45. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XV.

Чорне тло оздоблене гірляндами сріблясто-білого з рожевим відтінком мережева. Між ними букетики золотисто-рожевих квіток.

Розм. $0,45 \times 0,65$. Збірка Б. К. Жука.

№ 46. Тканина парчова. Франція. Доба Людовика XV.

На бірюзового кольору тлі виткано золотом та червоним шовком

хінські пагоди, мотиви раковин, картуши, екзотичні квіти та листя.

Розм. $0,79 \times 0,76$. Збірка Б. К. Жука.

№ 47. Тканина шовкова переходової доби від Людовика XV до Людовика XVI. Франція.

Біле тло декоровано хвилястими гірляндами дрібних квіточок та кошиками з квітами між гірляндами.

Розм. $0,55 \times 0,47$. Збірка Б. К. Жука.

№ 48. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XVI.

Тканину розподілено на смуги—блідо-зелені та рожеві. Уздовж по зелених смугах йдуть гирлянди дрібненьких квіточок; на рожевих—віночки, що звязані між собою вузенькими стрічками з бантиками.

Розм. $0,66 \times 0,39$. Збірка Б. К. Жука.

№ 49. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XVI.

На білому тлі вздовж виткано парні вузенькі стъожки, що поділяють тканину на широкі смуги; на них стрічки, оздоблені дрібненськими квіточками. Між стрічками в'яться, утворюючи петлі, гірлянди дрібненьких квіточок та зрідка розкидано букетики.

Розм. $0,60 \times 0,49$. Збірка Б. К. Жука.

№ 50. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XVI.

На білому тлі вздовж виткано блідо-пісочні стрічки, їх обвивають дрібні квіточки зі срібними биндами. У смугах між стрічками в'яться по дві квітчасті гірлянди, що в певних місцях сходяться та перев'язані биндами.

Розм. $0,69 \times 0,33$. Інв. № 4342.

№ 51. Тканина шовкова. Франція. Доба Людовика XVI.

На цегельно-рожевому тлі вздовж ідуть групами (по 3) стрічки;

они розподіляють поверхню на широкі смуги, оздоблені гірляндами з дрібних троянд та гвоздик.

Розм. $0,36 \times 0,65$. Збірка Б. К. Жука.

№ 52. Тканина шовкова. (Шпалера). Франція. Кінець XVIII ст.

На червоному тлі посередині—ваза на гостроконечній довгій підставці; від підставки одходять тонкі ручки, що закінчуються спиралевидними розетками. Через ручки перекинуто гірлянди з перлин. У вазі квіти й колосся, по краях тканини виноградне листя. Уся декоровка біла.

Розм. $133 \times 0,55$. Збірка Б. К. Жука.

4. (53). Килим (Гобелен) Фландрія поч. XVI ст.

«ГОБЕЛЕНИ».

Килими за середніх віків широко вживалися, як в церковному так і в домовому вжитку. Вони служили для оздоблення стін, як звісі для вікон, для розподілу приміщень то-що. Багато ввозилося в Європу килимів східних, але дуже рано розвилося тут і власне килимове виробництво. В той час, коли східні килими в своїй декорації додержуються виключно визерунково-орнаментального стилю, декорація килимів європейських набула характеру образотворчого; що далі все більш наближаючись до справжнього малярства, килим ніби намагається замістити собою картину.

Як за середніх віків, так і пізніше, аж до кінця XVII століття, найбільша та найкраща продукція фігурних килимів зосереджена була во Фландрії.

За Людовика XIV первенство в цьому відношенні перейшло до Франції, де в XVIII ст. так звана гобеленова мануфактура виробляла речі виключні своїм художнім значінням. Картони для таких килимів виконували часто першорядні майстри.

Крім двох зразків, що їх представлено на виставці, Музей володіє чотирма чудовими гобеленами XVIII століття з сюжетами Дон-Кіхота, які знаходяться в постійній експозиції в так званому Золотому Кабінеті і ще одним зразком Фландрського виробництва.

162
№ 53. Килим (гобелен). Фландрія, поч. XVI ст.

В композиції гобелена з'єднано два сюжети: „Поклоніння волхвів“ (праворуч) та „Обрізання“ (ліворуч), що вони розподіляються аркою на витій колонці та геральдичним щитом над нею.

Поклоніння волхвів: під солом'яним наїсом ясел біля руїни муру сидить Богоматір з немовлятком Христом на колінах. На ній золотиста сукня й широкий блакитний плащ (мафорій). За нею Йосип знімає капелюх, вітаючи волхвів. Над св. родиною сяє віфліємська зірка. Перед Б. М. навколоішках схилився один з волхвів; він в парчовій мантії, підбитій горностаєм; його корона й дар, що він приніс, лежать на землі. Два інших волхви в фантастичному убранині з дарами в руках стоять далі ліворуч. На задньому плані на узгіррі башти й будови міста та шлях, що по ньому наближається процесія верхівців і війників зі списами. Земля густо блакитного кольору вкрита різnobарвними квітами. На першому плані у краю композиції маленька біла собачка.

„Обрізання“: в храмі над аналоєм первосвященник в повному убранині з мітрою виконує обряд над немовлятком Христом, що його тримає в руках Б. М. За первосвященником 4 священнослужителі в фантастичних одягах, а з другого боку аналою—Йосип та три жінки в костюмах XVI сторіччя з молитвенно складеними руками. В лівому кутку постать донатора на колінах в адоративній позі. Внизу бандероль з готичним написом: «Iohannes le Gressier decretorum doctor scolasticus et officialis Namomensis¹⁾». У горі над кожною сценовою також бандеролі з текстами евангелія, відповідно змісту композиції. На синьому бордюрі килима дата «L'an MD XII» (1512.)

Розм. 158 × 329. Інв. № 3790.

¹⁾ „Іоанн Ле-Гресьє з Намуру, спеціаліст в декретах, вчений і суддя“.

17

№ 54. Килим (гобелен). Франція, початок XVI ст.

Серед заквітчаного лугу стоїть замок; по боках нього дерева, рясно покриті плодами. За замком горки з кущами, а на високому обрію ще два замки з баштами та банями. Загальний тон— зеленувато-синій.

Розм. 231 × 201. Інв. № 3799.

Аналогія: «Les Arts» 1905 р. XII.

178

ПАСИ.

Шовкові паси займають значне місце в чоловічому вбранні на Сході. Широко вживалися привозні східні паси й в польсько-українському костюмі XVI—XVIII ст. ст. В середині XVIII ст. подібні паси почали вироблятися і в місцевих мануфактурах, що серед них особливо відома фабрика Слуцька. Орнаментація польсько-українських пасів весь час зберегає в собі впливи мистецтва сходу; рослинні мотиви, які тут вживаються, трактуються в плоскостно стилізованій манері. Паси вироблялися різною технікою—просто шовкові, кращі шовкові з металовою ниткою, т. з. золототкані і розкішні паси—золотоліті. Відрізняються паси однобічні, т. т. такі, що в них обидва боки мають одинаковий кольор; двохбічні—в яких один бік одного, а другий іншого кольору, нарешті чотирьохбічні, що в них кожний бік уздовж поділяється на дві частини різних кольорів. Виконання пасів в такий спосіб припускає вживання їх при різному вбранні й пристосування до тих чи інших випадків життя:—ясним боком у святковому одязі (пасхальні паси), темні під час жалоби, тощо.

№ 55. Пас східній. Персія або Турція, XVIII ст.

Шовковий, зеленого кольору, на кінцях кайма, в яку введено металеву пряжу, оздоблена квітами.

Розм. $0,45 \times 304$. Збірка Б. К. Жука.

№ 56. Пас східній (частина). Персія або Турція XVIII ст.

Шовковий, червоного кольору. Вся декоровка така ж, як в пасі № 55.

Розм. 0,44 × 138. Збірка Б. К. Жука.

№ 57. Пас козацький. Україна (?) XVIII ст. Шовк.

Весь вкритий виоперек рівнобіжними вузькими смужками, що оздоблені дрібним рослинним орнаментом. На кінцях ряд по земно розташованих вазонів з гвоздиками. Фарби: блакитна, червона, рожева, коричнева та золотиста.

Розм. 0,46 × 297. Збірка Б. К. Жука.

№ 58. Пас Слуцький. Польща, 2-га половина XVIII ст. Шовк.

Весь вкритий виоперек рівнобіжними вузькими смугами, що їх оздоблено рослинним та геометричним орнаментом. По боках вздовж йдуть вузькі смуги, прикрашені гірляндами квітів. На кінцях кайма, оздоблена квітами. Серед квітів переважають гвоздики. У кутках кайми виткано напис: «Sluck». Загальний колорит паса золотистий.

Розм. 0,28 × 360.

Власність кабінету Українського Мистецтва У. А. Н.

№ 59. Пас Слуцький. Польща 2-га половина XVIII ст. Шовк з металевою ниткою (четирьохбічний).

Кожний бік пасу поділяється вздовж на дві частини, що різняться кольором. З одного боку одна половина темночервона, друга—блідочервона. З другого боку—одна половина біла, друга блакитна. По всьому пасу розкидано золоті горошини. По краях во всю його довжину йде вузька золототкана смуга, оздоблена гірляндою червоних квіточок. На кінцях золототкана кайма з букетами гвоздичок, що їх виткано шовком.

Розм. 0,35 × 356.

Власність Кабінету Українського Мистецтва У. А. Н.

1876

№ 60. Пас Слуцький. (Частина). Золототканий. Польща,
2-га половина XVIII ст.

Всю поверхню декоровано орнаментом, що нагадує риб'ячу луску.
Кайма оздоблена квітами. Орнамент виконано металльовою ниткою.

Розм. $0,35 \times 0,76$. Збірка Б. К. Жука.

№ 61. Пас Слуцький. Польща, 2-га половина XVIII ст. Шовк
з металльовою ниткою (частина).

У весь пас поділено вздовж на смужки, зелена-шовкова смужка
чергується з золотою, що її оздоблено гірляндою дрібних квіточок.
На кінцях заткана золотом кайма, що її декоровано
двою букетами квітів.

Розм. $0,55 \times 0,78$. Інв. № 2356.

№ 62. Пас Слуцький. Польща, 2-га половина XVIII ст.
Золототканий (частина).

Увес вкритий впоперек смужками, тло яких срібне, на них по
черзі виображені: гірлянди оранжово-рожевих гвоздик, або бла-
китні довгасті з хвилястими краями картушіки з такого ж кольору
розетками в них. По краях уздовж йдуть смужки з гірляндами
оранжово-рожевих гвоздик та тюльпанів.

Розм. $0,35 \times 0,46$. Збірка Б. К. Жука.

ІНСТИ

ПЕРСІЯ

№ 63. Килимок. Персія, XVIII ст.

На червоному оксамиті вишило сріблом, золотом та блідо-зеленим шовком невеликі квіти, між якими вміщено маленькі птахи. У центрі між квітами в довжину килима овальний медальйон, що на кінцях звужується, потім знов розширяється, утворюючи своєрідні стрілоподібні закінчення. У центрі медальйона серед квітів виткано золотом картуш з гострими хвилястими краями, де чорним шовком вишило перський напис. По краях килимка бордюр з побігунами зі срібними квітами та зеленим листям. Напис прочитав проф. Т. Г. Кезма; він значить: «Нукте» (авек-дот). «В одному місці пастих лаяв вельможних, поки не знищено було причини їх вельможности. Хай буде благословенний».

Розмір 0,98 × 192. Інв. № 3134.

Аналогія: «Персидские веци Щукинского собрания» табл. XVIII.

№ 64. Килимок. Персія, XVIII ст.

На червоному оксамиті в медальйоні з хвилястим обрамленням вишило квіти типу троянд. Навколо медальйона 4 великі птахи. Килим обрамлений бордюром з квітів, у кутках вишило фігури левів. По коротких сторонах пришито у всю їх довжину смуги з рудого оксамиту; на них вишило високі тонкі вази з виноградним гроном, листям та колоссям. Ці додаткові смуги

19f
европейського походження кінця XVIII сторіччя. Уся декоровка
шита золотом, сріблом та різокольоровим шовком.

Розмір $0,98 \times 192$. Інв. № 3134.

ЗАХІДНЯ ЕВРОПА.

№ 65. Картина. Старий з немовлятком. Італія, XVII ст.
Погрудне виображення старого, що тримає на руках немовлятко.
Немовлятко, обличчя та руки старого мальовано фарбами. Тло
та одяг зроблено кольоровими шовковими нитками, наліпле-
ними на картон, що на ньому виконано всю картину.

Розмір $0,19 \times 0,16$. Інв. № 1075.

№ 66. Покривало. Єспанія, XVII ст.

На чорно-оливковому оксаміті сріблом, золотом та кольоровими
нитками вищите квіти та опахаловидне з загостреними контурами
листя. Загальний колорит золотистий.

Розмір 126×245 . Інв. 4417.

УКРАЇНА ТА ПОЛЬЩА.

№ 67. Опліччя ризи. Україна XVII ст. «Деісус з чином»
(моління).

У центрі на троні Христос, за ним архангели Михаїл та Гавриїл.
Праворуч від нього Богоматір, ліворуч—Іван Хреститель. Поруч
Б. М. та Івана по 4 апостоли. Над кожним з персонажів вищите
їх імення. По краях опліччя — бордюр з квітів. Обличчя, руки,

ноги—вишито чорним шовком дуже схематично—контурами. Одяг та орнамент шито золотом та сріблом «у прикріплення». Все виконано на червоному оксамиті.

Розмір $0,41 \times 0,81$. Інв. № 4328.

№ 68. Частина епітрахілю. Україна(?) кін. XVII поч. XVIII ст.

Шість постатів святих вишито різномальоровим шовком «у прикріплення». Кожну постать виображенено так, ніби вона стоїть під ківорієм, над яким підноситься баня.

Розмір $0,97 \times 0,36$. Інв. № 904.

№ 69. Завіса. Україна, XVIII ст.

На коричневого кольору шовковому каневому тюлі рясно вишито гладю різномальоровими шовковими нитками квіти та листя. Завісу зшито з 4-х вертикальних широких смуг, на яких орнамент шиття йде в довжину їх.

Розмір 227×197 . Інв. № 3797.

№ 70. Скатертина. Україна, XVIII ст.

На срібному тлі, що його виконано «у прикріплення», гірлянди різномальорових дрібних квіток, що їх шито шовком.

Розмір $0,69 \times 166$. Інв. № 4346.

№ 71. Орната (католицький обрядовий церковний одяг). Польща, XVIII.

Шиття на орнаті поділено на 3 сторчових смуги. Середню зашищто квітчастими гірляндами. На останніх двох вишито квіти, довге акантоподібне листя та павич. Шито різномальоровим шовком «у прикріплення».

Розмір $127 \times 0,70$. Інв. 3568.

№ 72. Оригінал Польща, XVIII ст.

Декоровка складається з волютоподібних мотивів, виконаних золотом і букетів квітів та плодів, що їх виконано різокольоровими шовками.

Розмір 117 × 0,72. Інв. № 3553.

Аналогія: Textile Künste, E. Flemming виз. 180.

Матеріал на обох орнатах—білий шовк.

РОСІЯ.

№ 73. Плащаниця. Росія, XV ст.

На темно-коричневому атласі вишито «Положення у гроб». У гробі в пеленах тіло Христова, а навколо Б. М., св. жени, Іоанн, Нікодим та Йосип Ариматейський. На задньому плані в центрі над гробом хрест.

Б. М. припала до гроба, підклавши праву руку під голову сина, а щокою притулилася до його обличчя. Одна з св. жен сидить у приголів'ї, друга стоїть за Б. М., піднесши руки до гори; третя стоїть праворуч од хреста, перед нею Іоанн, що спирається на край гроба. Праворуч Йосип; він склонився до гроба й простягає до Христа руки. За Йосипом стоїть Нікодим.

Обличчя шито шовковими нитками сірого кольору різних відтінків. Контури чорні. Одяг шито різокольоровим матовим шовком—ливовим, бірюзовим, блідо-малиновим, блідо-зеленим, зелено-жовтим та сірим різних відтінків. Мафорій на Б. М. шито золотом з чорним, хрест—сріблом. Кругом широка смуга блідо-жовтого кольору; на ній сірим шовком вишито в'язю тропар: «Благообразный Иосиф, с креста схем пречистое тело твое» і т. д.

Розмір 0,57 × 0,96. Інв. № 1069.

В'язь прочитав проф. С. І. Маслов.

№ 74. Плащаниця. Росія, XVI—XVII ст.

На блакитному шовку (камці) вишило «Положення у гроб». У центрі за гробом хрест. Ліворуч, від гроба з тілом Христа, сидить схилившись Б. М., що обхопила руками його голову. За нею одна біля одної стоять схиливши голови до гробу св. жени. Праворуч від хреста схилився до труни Іоанн і тримає в своїй руці руку Христа. Праворуч постать Йосифа та Нікодима. Над труною по боках хреста двоє анголів; праворуч та ліворуч від них виражено місяць та сонце. Усі обличчя та руки її тіло Христа шито сірими шовками різних відтінків. Характерна модульовка тіла Христа: підкреслено плечеві суглоби та ребра. Одяг шито шовком: жовтим, зелено-жовтим, червоним, малиновим, сіро-рожевим та блідо-синім. Німб та крила анголів—золотом. Труну—сканим золотом. Плащаниця зо всіх боків оточена широкою смугою, що на ній шито сріблом (в'яззю) напис—тропар: «Да молчит всяка плоть человѣча»...

Розмір $0,68 \times 0,92$. Інв. № 1096.

В'язь прочитав проф. С. І. Маслов.

№ 75. Шматок шиття. Росія, XVI ст.

На червонім шовковім тлі вишило сріблом та золотом овальні медальйони з загостреними кінцями. У медальйонах двохголові рили. Медальйони охоплено суцільними довгими гірляндами дрібних стилізованих квітів.

Розм. $0,35 \times 0,65$. Інв. № 792.

№ 76. Шматок шиття. Росія, XVI ст.

На тлі, що його зашито блакитними нитками, золотом та сріблом, вишило стилізовані квіти та листя.

Розм. $0,39 \times 0,84$. Інв. № 791.

Lyl
№ 77. Опліччя ризи. Росія XVII ст.

На чорному атласі вишито сріблом великі квіти. Тло між ними оздоблено лелітками.

Розм. $0,45 \times 100$. Інв. № 812.

№ 78. Опліччя ризи. Росія, XVII ст.

На чорному оксаміті вишито металевими нитками та лелітками квіти такого характеру, як на опліччі № 77.

Розм. $0,45 \times 103$. Інв. № 4408.

№ 79. Воздух. Росія, XVIII ст.

На рожевому атласі вишито золотом та сріблом рослинний орнамент. У центрі в круглому медальйоні «Сошествіє св. Духа». Обличчя у персонажів не вишите, а намальоване на шовку.

Розм. $0,56 \times 0,55$. Інв. № 2353.

Ціна 25 коп.